

**Mentálhigiénés és szervezettefejlesztő
szakirányú továbbképzési szak
programja**

**Semmelweis Egyetem
Mentálhigiéné Intézet**

(2008-2010)

**A mentálhigiénés és szervezettefejlesztő szakirányú továbbképzési szak
programja**

I. rész¹

A képzés a 10/2006. (IX. 25.) OKM rendelet alapján került kidolgozásra, és az
OH FRKP/17678-3/2007 határozat értelmében létesült.

A KÉPZÉS SZAKMAI VEZETŐI:

Dr. Török Szabolcs

Dr. Tomcsányi Teodóra

Calin Márta

*A Mentálhigiéné Intézet címlapon látható emblémája
Delphoi stilizált látképe,
rajta a szentély, a színház és a stadion.*

Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet

Budapest, 2008.

¹ A II. rész a Záródolgozat és Záróvizsga Tájékoztató.

Tartalom

Intézményi keret és elérhetőség	4
Bevezetés	5
A lelki egészség és a "mentálhigiéné" fogalmi kérdései	5
A mentálhigiéné képzés céljai	5
Általános tudnivalók	8
Felvételi eljárás	8
Hallgatói összetétel	8
Időtartam	8
Időbeosztás	8
Tanulmányi szerződés	8
Szakképzettség megnevezése	9
Költségtérítés	9
Hírlevél	9
Jelenléti kötelezettség	9
Titoktartási kötelezettség	10
Kontraindikációk	10
Tanulmányi kötelezettségek	11
Összevont szigorlat	11
Záróvizsga	11
Értékelési és ellenőrzési módszerek, eljárások	12
Záródolgozat	12
Egyéb fontos tanulmányi ügyek	12
Korábbi tanulmányok beszámítására vonatkozó szabályok	12
"Fórumok"	13
Tanári kar	13
Kutatás, hallgatói visszajelzés	13
A képzési program pillérei	14
Stúdiumleírások	16
Elméleti stúdiumok	16
Mentálhigiéné alapismeretek (9 óra)	16
Vezetési és szervezetfejlesztési ismeretek – Szervezetszociológiai és mentálhigiéné megközelítésben (21 óra)	16

Az egyén pszichoszociális és spirituális fejlődése (24 óra)	17
Krisisintervenció, gyászfeldolgozás és a lelki működés zavarai (20 óra)	17
Makrotársadalmi jelenségek és folyamatok mentálhigiénés vetülete (16 óra)	18
Társadalmi értékek etikai és szociológiai megközelítése (6 óra)	18
Társadalmi szocializáció mentálhigiénés megközelítésben (10 óra)	19
Készségfejlesztő stúdiumok	19
Segítő kapcsolat és szervezeti magatartás készségfejlesztő módszerei (39 óra)	19
Terepmunka és projektmenedzsment (30 óra)	20
Önismeretfejlesztő stúdiumok	20
Hivatásszerep-fejlesztés (126 óra)	20
Szociodramatikus társadalomismeret (9 óra)	21
Társadalomelemző, integráló és hálózatfejlesztő stúdiumok	21
Szervezeti struktúra elemzése (16 óra)	21
Tevékenységek kísérése (18 óra)	21
Intenzív heti műhely (40 óra)	22
Mentálhigiénés jelenségek multidiszciplináris vizsgálata (12 óra)	22
Kutatásmódszertan (4 óra)	23
Hálózatfejlesztés (6 óra)	23
1. számú melléklet: Félévenkénti óraszámok	24

Intézményi keret és elérhetőség

Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet

A Mentálhigiéné Intézet a Semmelweis Egyetem központi egysége, közvetlenül az oktatási és informatikai rektor-helyettes irányítása alá tartozik (a közeljövőben, a tervek szerint, az Egészségügyi és Közszolgálati Kar része lesz).

Az intézet három szakirányú továbbképzési szakot működtet: a mentálhigiéné és szervezetfejlesztő szakirányú továbbképzést, a lelkipozozói szakirányú továbbképzést, valamint a pedagógus szakvizsgára felkészítő képzést. Az intézet 2007 óta szociális munkás mester szakot is indít.

Feladatkörébe tartozónak tartja a végzett hallgatók praxiskísérését, a kutatáson alapuló folyamatos curriculum-fejlesztést, a képzési szakanyagok készítését és a mentálhigiéné és lelkipozozói kultúra terjesztését.

Postacím: Mentálhigiéné Intézet
1450 Budapest, Postafiók 91.

Cím: Budapest VIII. ker., Mikszáth Kálmán tér 5.

Tel.: (1) 266 0878

Fax: (1) 214 5685

E-mail: mental@mental.usn.hu

Honlap: www.mental.usn.hu

Tanulmányi ügyek intézésének helye:

Ügyintéző: Filipné Lantai Sarolta főelőadó

Cím: 1085 Budapest, Üllői út 26. fszt. 2.

Tel: (1) 459 1500 / 5248 mellék

Tel. / Fax: (1) 266 0447

E-mail: filipne@rekhiv.sote.hu

Bevezetés

A lelki egészség és a "mentálhigiéné" fogalmi kérdései

A lelki egészség pozitív életérzéssel járó belső folyamategyensúly és ebből következő viselkedés, mely jelentősen hozzájárul az egyén belső stabilitásának biztosításához. A lelki egészség segítséget nyújt ahhoz, hogy az egyén – nehézségek, zavarok, terhelések, sőt olykor szomatikus betegségek és fenyegetettség közepette is – megtalálja helyét a társadalomban, és megfelelően tudja kezelni azokat a nehézségeket és változásokat, melyeknek ki van téve.²

A mentálhigiéné a lelki egészségvédelem tudománya és szervezett gyakorlata, mely mind az egyént, mind a közösséget érinti: a lelkileg egészséges személyiség kialakítására, valamint a társadalom egészséges működéséjére irányuló erőfeszítések közös elnevezése.³ Magában foglalja a politikai cselekvés, a vallásgyakorlás, a szociális gondoskodás, a vezetés és irányítás, a közművelődés, a gyógyítás, az oktatás, a törvénykezési- és joggyakorlat, a tömegtájékoztatás, a természetes és mesterséges csoportok, valamint a közösségek működési területeit.

Legszűkebb értelemben a különböző mentális problémák kifejlődésének megelőzését értjük rajta. Napi gyakorlata túlhaladja a terápiás, illetve személyiségfejlesztő eljárások illetékességi körét, mivel része minden olyan humán tudományok által végzett tevékenység, program, módszer és törekvés, amelyek révén közvetve vagy közvetlenül csökkenhet a különböző lelki gyökerű (mentális) problémák kialakulása.

Elméletének középpontjában – a humán tudományok ismereteit integráló – holisztikus emberkép, valamint a megfelelően demokratizált struktúrájú közösségek és intézmények állnak.

A mentálhigiéné képzés céljai

A képzésben hivatásos segítő szakemberek vesznek részt. A leegyszerűsítő mindennapi szóhasználatától eltérően *segítő hivatásnak tekintjük mindazon foglalkozásokat, amelyeknek lényege a másik ember mellett állás, annak fejlesztése, oktatása, nevelése, támogatása, gondozása, gyógyítása vagy*

² Tomcsányi T.: *Mentálhigiéné képzés a Semmelweis Egyetemen*. Animula, 2002. 8-9. o.

³ Tomcsányi T.: *Mentálhigiéné képzés a Semmelweis Egyetemen*. Animula, 2002. 22. o.

bármilyen formában történő segítése. Hangsúlyozzuk, hogy a program nem nyújt alapvetően új szakmai identitást, azaz nem egy újabb "szakma" elsajátítására irányul. Nem másoddiplomásokat képez, hanem mentálhigiénés többlettudással rendelkező tanárokat, orvosokat, szociális munkásokat, lelkészeket, vezetőket.

Célkitűzése tehát valamennyi pozitív változás létrehozása elsősorban a saját munkaterületen, mivel a mentálhigiéné hatását nem csak a szavakra bízva, hanem cselekvéstudomány.

A képzés célja a humán foglalkozásúak szemléletének alakítása annak érdekében, hogy tágabb kontextusban tudjanak rálátni önmagukra, családi rendszerükre, munkájukra, társadalmi helyükre. Ezt szakmai önismeretük mélyítésével, más szakterületek lelki egészségre vonatkozó tartalmainak tevékenységükbe történő integrációjával, a szakember-együttműködések megteremtésével, a társadalmi folyamatok megismerésével és a mindezzel járó szemléletváltozással éri el.

A képzés célja továbbá a társadalom komplexitásának megtapasztalásán keresztül a résztvevők kommunikációs kultúrájának és konfliktuskezelő képességének változása. Elméleti ismeretek, stratégiák alkalmazásának elsajátításán keresztül olyan kompetenciák szerzése, amelyekkel javítani tudják az ember életét elkísérő formális és informális szervezetek (kórház, iskola, vállalati szféra stb.) egészséges működését, és befolyásolni tudják a munkahelyi viselkedést: a dolgozók egyéni fejlődése, a munkahelyi közérzet, a szervezet hatékonyságának és életképességének javítása érdekében.

A mentálhigiénés képzés 1987-es intézményes elindítása óta a mentálhigiéné szükségessége társadalmilag is elismertté vált (ld. az erre vonatkozó törvényi szabályozásokat). Mentálhigiénés és szervezetfejlesztői szakirányú továbbképzési szakunkkal a mentálhigiénés szemlélet terjesztésében hangsúlyosabb szerepet kap a mentálhigiénés szervezeti kultúra fejlesztése.

A fentieknek megfelelően a képzési program kulcsfogalmai:

Önismeret és társadalomismeret fejlesztése, vezetői és szervezetfejlesztői kompetencia, hivatás- és hivatásszemélyiség-fejlesztés, interdiszciplináris együttműködés, határtartás, segítő kapcsolat, spontán és hivatásos közösségi támogató hálózat, prevenció, érték és kultúra, empátia, felelősség, hitelesség, valamint integrált és tudatosított működésmód.

A képzés során elsajátítandó kompetenciák:

Pszichoszociális kompetenciák megszerzésével a végzett hallgató

- képes hivatását egy addiginál tágabb kontextusban értelmezve hatékonyabban és tudatosabban folytatni,
- képes az egyén, család, csoport és szervezet működését rendszerszemléletben is megérteni, problémamegoldásaiban és a fontos életesemények feldolgozásában kísérni, empátikus meghallgatással és a megfelelő válaszadás képességével,
- képes gyásszal vagy egyéb veszteséggel küzdők és krízishelyzetben levők egyéni és csoportos segítésére,
- képes a végzettségének megfelelő területeken csoportokat és közösségeket mentorálni, vezetni és menedzselni,
- képes saját kompetenciahatárainak biztos ismeretében adekvát és eredményes beavatkozásokra, és szükség esetén megfelelő továbbirányításra,
- képes preventív, erőforrás-orientált, közösségi mentálhigiénés szemlélettel hathatósan beavatkozni saját szakterületén a mentálhigiénés elvek egyéni és társadalmi szintű érvényesüléséért,
- képes a humán szolgálatokkal folytatott együttműködésre, ezek fejlesztésére, hálózatépítésre.

A képzés során elsajátítandó **vezetői és szervezetfejlesztői kompetencia** összetevői a következők:

- saját intézményben kifejtett tevékenység során mentálhigiénés intervenciók, a szervezet javítására vonatkozó stratégiák gyakorlati alkalmazása,
- az egyénnel és csoportokkal való foglalkozáshoz szükséges empátia fejlesztése,
- együttműködés egyénnel, csoportokkal (team-képesség),
- szervezetek elemzésének és fejlesztésének képessége,
- emberi erőforrás tervezése, igazgatása, ellenőrzése,
- kommunikációs képesség a hasonlóan és másképp gondolkodókkal,
- a változásmenedzselés kompetenciája egyének, csoportok, szervezetek területén,
- a szervezeti kultúra változtatásának kompetenciája.

Általános tudnivalók

Felvételi eljárás

Mentálhigiénés és szervezetfejlesztő szakirányú továbbképzésünk 2 évenként indul főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkező diplomások részére. Az indítás előtti szemeszterben (tehát legközelebb 2010 januárban) szervezzük felvételi eljárásunkat, mely egyéni és csoportos felvételi interjúból áll.

A képzésekre az intézet e-mail- és postacímén folyamatosan lehet jelentkezni. A jelentkezéseket folyamatosan regisztráljuk, és a megfelelő időben értesítjük a jelentkezőket a felvételi vizsgák időpontjáról.

Hallgatói összetétel

A felvételi eljárás során felvett hallgatók alapszakterületük, világnézetük és életkoruk szempontjából különböző, segítő foglalkozású személyek.

Időtartam

A képzés tartama 4 félév, összesen 387 tanóra (kontaktóra, melyből 40 óra az egyszeri nyári intenzív hét). A kontaktórák kiegészülnek a képzésen kívüli hallgatói tanulmányi munkaórákkal.

A szakképzettség megszerzéséhez összegyűjtendő kreditek száma: 120 kredit.

Időbeosztás

A 4 félév során, 5-5 hónapon keresztül havonta egyszer, péntek délelőttől szombat délutánig tartanak az órák.⁴

Tanulmányi szerződés

A hallgatók és a Semmelweis Egyetem között tanulmányi szerződés jön létre, melyet a beiratkozás előtt kell a hallgatóknak és az Egyetem képviselőjének aláírnia.

⁴ Pénteki képzési napokon: 9:30-tól legkésőbb 20:50-ig; szombati képzési napokon: 8:00-tól legkésőbb 16:50-ig.

Szakképzettség megnevezése

A képzést sikeresen befejezett hallgatók *"mentálhigiénés és szervezettefejlesztő szakember"* megnevezést tartalmazó oklevelet kapnak.

Költségtérítés

A képzés indulásakor a költségtérítés 110 ezer Ft/félév, a költségtérítés változásairól a Semmelweis Egyetem Szervezeti és Működési Szabályzatának megfelelően kell a hallgatókat értesíteni. A költségtérítés fedezésének lehetőségei: saját forrás, saját munkahelyi vagy egyéb támogatás, amit szemeszterenként egy összegben kell csekken befizetni a kijelölt időpontig, és a befizetést igazoló csekkmásolatot be kell mutatni a tanulmányi ügyek felelősének. Csak az a hallgató iratkozhat be egy következő szemeszterre, aki a képzési hozzájárulás befizetését csekkel (vagy másolatával) igazolja. A költségtérítés befizetéséről igazolás kérhető, mely a személyi jövedelemadóról szóló törvényben meghatározott feltételekkel kedvezmény igénybe vételére jogosíthat.

Az egyes szemeszterek költségtérítésén kívül külön költséget jelent a kötelező nyári intenzív heti műhely, mely egy bentlakásos intenzív hét, és amelyre a második szemeszter utáni nyáron kerül sor. Az intenzív heti műhelyen való részvétel kötelező a képzés folytatásához!

Hírlevél

A hallgatók havonta megjelenő Hallgatói Hírlevélből értesülhetnek a képzéssel kapcsolatos aktuális tudnivalókról és az egyes stúdiumok követelményeinek részleteiről.

Jelenléti kötelezettség

Félévente és szemináriumi stúdiumonként legfeljebb az órák egyötödéről (20%) lehet hiányozni. (Kivételes esetben a 20%-ot meghaladó mértékű hiányzaskor az adott tárgy oktatója a képzés vezetőjének engedélyével pótórán való részvételt írhat elő, ami önköltséges.)

Az általános jelenléti kötelezettségtől eltérően a 4 féléven át tartó, összesen 126 óra,⁵ a pszichodráma módszerével kísért „Hivatásszerep-fejlesztés” önismereti

⁵ A pszichodráma órák – a Magyar Pszichodráma Egyesület képzési előírásainak megfelelően – 45 percesek.

stúdiumról legfeljebb 12 órát lehet hiányozni a 4 szemeszter alatt (azaz összesen maximum 2 képzési alkalommal)! A 10%-ot meghaladó hiányzás pótlása nem lehetséges!

A stúdiumokon a pusztán jelenlétén túl ugyancsak követelmény az órákon való aktív közreműködés.

Titoktartási kötelezettség

A sajátélményt érintő pszichodramára, valamint a tevékenységkísérés, illetve szervezeti struktúra-elemzés csoport történéseire vonatkozóan a titoktartás kötelező.⁶ Ennek megszegése a képzésből történő kizárást vonhatja maga után. A titoktartás megszegése olyan súlyos szakmai-etikai vétség, hogy a képzés minden érintettje köteles a képzés vezetőjének tudomására hozni észlelését.

Kontraindikációk

A kontraindikáció oly mértékben veszélyezteti az érdekelt egyének és a csoport fejlődését, hogy észlelését a képzés minden érintettje tartozik a képzés vezetőjének tudomására hozni.

(1) Az egy munkahelyen közvetlenül együtt dolgozók, illetve a szoros érzelmi kapcsolatban levők nem lehetnek azonos pszichodráma kiscsoport tagjai, mivel ezek a kontraindikációk átláthatatlanná teszik s így megakadályozhatják a csoportfolyamatok kezelését.

(2) A képzés közben kialakuló ilyen kontraindikatív helyzetet az érintett hallgatók kötelesek jelezni a képzés vezetőjének, és egyiküknek vállalnia kell a csoportváltást vagy a képzésből való kimaradást. Amennyiben egymás közt nem tudják eldönteni a változtatást, a képzés vezetője fog döntést hozni. A többi csoportnak pedig elvben vállalnia kell, hogy a vezetéssel való előzetes konzultáció után befogadjanak egy új csoporttagot.

(3) A képzés alatt más sajátélményű foglalkozáson (akár személyiségfejlesztő, akár pszichoterápiás, akár továbbképzési vagy más céllal) részt venni csak kivételes esetben és indokkal (pl. krízishelyzetben), a csoportvezető és a képzés vezetőjének együttes hozzájárulásával és az általuk meghatározott módon lehet.

⁶ Kivétel a szupervízió és az intervízió, ezekre az ott elfogadott etikai szabályok érvényesek.

Tanulmányi kötelezettségek

A képzés részletes tanulmányi követelményeire vonatkozóan félévenként, az első hallgatói hírlevélben adunk részletes, írásos tájékoztatást.

Továbbá az egyes stúdiumokhoz tartozó követelményekről és határidőkről a havonként megjelenő hallgatói hírlevelekben is részletes tájékoztatást kapnak hallgatóink.

A képzés szigorlatainak és kollokviumainak értékelései a Semmelweis Egyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzatának megfelelően 5 fokozatúak.

A záróvizsga eredményét a szigorlat érdemjegye, a záródolgozatra és a védésre, valamint a komplex szóbeli vizsga teljesítésére adott érdemjegyek átlagából számított ötfokozatú minősítés adja.

Összevont szigorlat

A IV. félév végén a hallgatók összevont szigorlatot tesznek az alábbi stúdiumok anyagából:

- (1) Vezetési és szervezetfejlesztési ismeretek szervezetszociológiai és mentálhigiénés megközelítésben;
- (2) Az egyén pszichoszociális fejlődése;
- (3) Krízisintervenció, gyászfeldolgozás és a lelki működés zavarai;
- (4) Makrotársadalmi jelenségek és folyamatok mentálhigiénés vetülete.

Záróvizsga

A záróvizsgára bocsátás feltétele

- a szakon előírt tanulmányi kötelezettségek teljesítése;
- a szakdolgozat elkészítése és a bíráló általi elfogadása védésre.

A záróvizsga részei

- a záródolgozat szóbeli megvédése;
- komplex szóbeli vizsga a mentálhigiéné, a társadalomtudományok és a szervezetfejlesztés kiemelt tárgyköreiből.

A záróvizsga eredménye

A szigorlat érdemjegye, a záródolgozatra és a védésre, valamint a komplex szóbeli vizsga teljesítésére adott érdemjegyek átlagából számított ötfokozatú minősítés adja.

Értékelési és ellenőrzési módszerek, eljárások

A számonkérés formáit az egyes stúdiók esetében a tantárgyi táblázat tartalmazza.

A Semmelweis Egyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzatával összhangban a hallgató teljesítményének értékelése ötfokozatú: jeles (5), jó (4), közepes (3), elégséges (2), elégtelen (1) minősítés.

Egyéb kérdésekben a Semmelweis Egyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzata tekintendő irányadónak.

Záródolgozat

A záródolgozat célkitűzése a tanultaknak, más szakterület releváns tapasztalatainak, valamint a szakirodalomnak az integrációja a mindennapi tevékenységbe. A hallgatónak írásos munkával kell bizonyítania, hogy egyrészt megfelelő mentálhigiénés szemlélettel rendelkezik, másrészt felkészült a munkához szükséges tudományos apparátus céltudatos alkalmazására, és megfelelően képes témájának kifejtéséhez alkalmazni a hazai és nemzetközi irodalmat. A főszöveg terjedelme 70.000–80.000 karakter (szóközzel).

A záródolgozatra és a záróvizsgára vonatkozó tudnivalókat a *Záródolgozati és záróvizsga tájékoztató* c. mellékletben foglaltuk össze.

Egyéb fontos tanulmányi ügyek

A félév lezárása: a félév utolsó tanítási alkalmán mindenkinek magának kell gondoskodnia arról, hogy a stúdiók alá legyenek íratva a stúdiomot előadó tanárral. Ezen aláírások megléte nélkül nem lehetséges a részvétel a vizsgán.

Beiratkozás: Csak az a hallgató iratkozhat be a következő szemeszterre és folytathatja a képzést, akinek megvan minden előző féléves vizsgája és stúdióm-aláírása, illetve bemutatta a következő félév költségtérítésének befizetéséről szóló igazolást!

Általánosságban és minden itt nem részletezett kérdésben a Semmelweis Egyetem Tanulmányi és Vizsgaszabályzata az irányadó.

Korábbi tanulmányok beszámítására vonatkozó szabályok

A korábbi tanulmányok beszámításának elbírálása a Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet Tanulmányi és Kreditátviteli Bizottságának

hatáskörébe tartozik, mely működése során szem előtt tartja a Semmelweis Egyetem érvényben levő Tanulmányi és Vizsgaszabályzatát.

"Fórumok"

A hallgatók és a tanári kar közötti szervezett információcserére szolgálnak. A fórumszerű megbeszélésekre többféle lehetőség van. A hallgatók közvetlenül és/vagy választott képviselőik révén fordulhatnak az Intézet oktatói testületéhez.

Tanári kar

A képzés tanári kara főállású és részállású intézeti munkatársakból, külső (szerződéses) munkatársakból, végzett hallgatókból,⁷ önkéntes munkatársakból és (részben külföldi) szakértőkből áll. A teljes stáb nyomon követi, illetve értékeli a hallgatók tanulmányi munkáját és fejlődését. Indokolt esetben a tanári kar intervíziós megbeszéléseken egyénileg is megbeszéli egyes hallgatók előmenetelét. Szükség esetén a tanári kar igénybe veszi külső szakember (esetmegbeszélést vezető vagy szupervizor) együttműködését. A képzés curriculumát a különböző diszciplínákat és stúdiumokat képviselő oktatók és külföldi szakemberek reflexiós csoportja fejleszti.⁸

Kutatás, hallgatói visszajelzés

A képzési program fejlesztésének további fontos módja hatékonyságának empirikus kutatása, és az eredmények visszacsatolása a curriculumba. Ennek megvalósításához időről időre segítséget várunk a hallgatóktól kutatási anyagok, valamint hallgatói visszajelző kérdőívek kitöltésében, amihez a hallgatók a beiratkozás alkalmával beleegyezésüket adják. Továbbá a hallgatók beleegyezésével, belső használatra, az intézet munkatársai videófelvételeket készíthetnek a csoportokban.

⁷ A végzett hallgatókat bizonyos csoportvezetői kompetenciák megszerzése érdekében, önkéntes munkatársként (hospitáló vezetőként vagy ko-vezetőként) bevonjuk a képzésbe.

⁸ Felvételnél hozzájárultak ahhoz, hogy a képzés összekapcsolódik a curriculum fejlesztésével és az ehhez szükséges kutatói munkával. Hozzájárulnak továbbá ahhoz, hogy igény szerint meghívott külső szupervizor, vagy esetmegbeszélő csoportvezető kíséri a képzést, és az őket képző stúdiumvezetők közösen megbeszélik egy-egy személy előrehaladását.

A képzési program pillérei

A képzési program több pilléren áll, és plenáris előadásokon, valamint kiscsoportos foglalkozásokban zajlik.

Az alapozó elméleti ismeretek, a készségeket fejlesztő stúdiumok, a szakmai önismeret fejlesztése és az integráló stúdiumok egymástól eltérő, saját megközelítést és eszköztárat alkalmazva, más-más oldalról járulnak hozzá a hallgató szakmai és társadalmi ismereteinek, valamint vezetői, szervezetfejlesztői kompetenciáinak fejlesztéséhez. A képzés továbbá arra a tapasztalati bázisra és azokra az értékekre épít, amelyekkel a sok irányból érkező hallgatók rendelkeznek már a képzés indulásakor.

A képzésen az elmélet és a gyakorlat egymástól szétválaszthatatlan. A folyamatosan aktualizált tanterv azokat a társadalmi szükségleteket is tükrözi, amelyek az adott időszakban a legfontosabbnak ítélték meg a mentálhigiéné területén.

Az egyes stúdiumok nem a szaktárgyi csoportosítási elvek alapján, hanem – a mentálhigiénés szemléletű gondolkodás- és cselekvésmóddal megegyezően – témacsoportok köré rendeződnek, melyeknek ismereteit a hallgató be tudja építeni saját szakterületének ismeretanyagába. Így komplexebb, interdiszciplináris látásmódra és integrált tudásra tehet szert, illetve eszközöket kap a több szempontú mérlegelés folyamatainak beindításához és gyakorlatba ültetéséhez, a hálózatépítéshez.

(1) Alapozó elméleti ismeretek stúdiumcsoport: 30-40 kredit

Mentálhigiénés alapismeretek, Vezetési és szervezetfejlesztési ismeretek szervezetszociológiai és mentálhigiénés megközelítésben, Az egyén pszichoszociális és spirituális fejlődése, Krízisintervenció, gyászfeldolgozás és a lelki működés zavarai, Makrotársadalmi jelenségek és folyamatok mentálhigiénés vetülete, Társadalmi értékek etikai és szociológiai megközelítése, Társadalmi szocializáció mentálhigiénés megközelítésben.

(2) Kompetencianövelő és készségfejlesztő stúdiumok: 15-25 kredit

A segítő kapcsolat és a szervezeti magatartás készségfejlesztő módszerei, Terepmunka és projektmenedzsment.

(3) Szakmai önismeretet fejlesztő stúdiumok: 15-25 kredit

Hivatásszerep-fejlesztés, Szociodramatikus társadalomismeret.

(4) Társadalomelemző, integráló és hálózatfejlesztő stúdiumok: 25-35 kredit

Szervezeti struktúra elemzése, Tevékenységkísérés, Intenzív heti műhely,
Mentálhigiénés jelenségek multidiszciplináris vizsgálata,
Kutatásmódszertan, Hálózatfejlesztés.

Stúdiumleírások

Elméleti stúdiumok

Mentálhigiénés alapismeretek (9 óra)

A mentálhigiéné legfontosabb fogalmait, a mentálhigiénés képzés felépítését és célját foglalja össze. Főbb témakörei: A mentálhigiéné fogalomrendszere; A mentálhigiénés többlettudás; A mentálhigiéné történeti modelljei; A prevenció; Az egyén, a család, a közösség, a szervezet és a társadalom erőforrásainak feltárása és fejlesztése; A pszichés, spirituális és szociális dimenziók kölcsönhatása. Az előadások elemzik továbbá a közösségi lélekvédelem mikro- és makroszintű összefüggéseit a hivatásokat leképező intézményrendszerek és csoportosulások szintjén (pedagógiai, szociális, egyházi, egészségügyi, családi, közösségi).

Vezetési és szervezetfejlesztési ismeretek – Szervezetszociológiai és mentálhigiénés megközelítésben (21 óra)

A stúdium célja: Alapvető szervezeti és vezetői ismeretek elsajátítása a szervezet mentálhigiénés működésének biztosítása érdekében. Megismertet az egyéni, csoportos, szervezeti magatartás jellegzetességeivel, valamint azokkal az eszközökkel, amelyekkel jobb szervezeti teljesítmény érhető el. Fejleszti a vezetői készségeket, segíti a problémahelyzetek szituációs elemzését, valamint a vezetői jövőkép kialakítását és átadását. Mentálhigiénés esettanulmányok segítségével mutatja be a szervezés, erőforrás-tervezés, ellenőrzés szükségességét, valamint a környezettel való kapcsolatot.

A stúdium főbb témakörei: A szervezetfejlesztés elméletének történeti vonulatai, bürokrácia, szervezeti struktúrák, szervezeti kultúra, szervezeti változás, szervezeti tanulás. A szervezet és a környezet kapcsolata és kölcsönhatása. A szervezeti magatartás modelljei. A nonprofit menedzsment alapfogalmai.

A problémamegoldó folyamatok kísérése; az egyéni, családi, csoport- és szervezeti szintű beavatkozások; a vezetés lehetőségei és a vezető mentálhigiénéje.

Az egyén pszichoszociális és spirituális fejlődése (24 óra)

A stúdium célja: A stúdium célja, hogy a hallgatók megismerjék szociális környezetük tükrében az egyes életkorok sajátosságait, a fejlődési zavarok kialakulásának lehetőségeit, valamint az öregeddel járó szükségleteket, hiányokat és lehetőségeket. A veszteség, a halál és a gyász kérdésével kiemelten foglalkozik a segítő kapcsolat szemszögéből.

A stúdium főbb témakörei:

A stúdium fejlődéslelektani szempontból követi végig a személyiségfejlődés legfontosabb állomásait a születéstől a halálig, a hétköznapi cselekvés különböző lélektani motívumait, mindezt a mentálhigiénés segítő, szervezetfejlesztők szerepének és feladatainak tükrében:

- az anya–gyermek kapcsolat alakulását a csecsemőnél, az óvodás korú gyermeknél; a mese és a játék fejlesztő hatásait, a morális fejlődés állomásait, az iskolás gyermek fejlődését és a serdülőkor szakaszait, kríziseit;
- az életút és életszerepek szempontjából kiemelt jelentőségű eseményeket a felnőttkori fejlődés Levinson-féle életstruktúra-modelljében;
- az öregkor mentálhigiénéjét, a generációs konfliktusokat és ezek megoldási kísérletét az öregek izolációs helyzetének megszüntetésére, valamint a haldoklókkal folytatott segítő kapcsolat sajátosságait.

Krízisintervenció, gyászfeldolgozás és a lelki működés zavarai (20 óra)

A stúdium célja: A humán foglalkozások szempontjából leglényegesebb pszichopatológiai alapismeretek nyújtása, a lelki betegségek olyan megismertetése, amely azok felismerését, valamint a mentálhigiénés segítő kapcsolatot szolgálja.

A stúdium főbb témakörei: A lelki egészség és betegség széles határmezsgyéje, és a lelki zavaroknak a testi betegségétől eltérő sajátosságai. A dinamikus pszichopatológiai modell, mely a szorongás dinamikája mentén értelmezi a tünetegyütteseket (szindrómákat) és a betegségeket. Krízishelyzetek; Személyiségzavarok; Pszichoszomatikus betegségek; Határesetek; Pszichózisok; Szenvedélybetegségek; A beteg emberekkel, lelki zavarokkal küzdőkkel történő kapcsolatteremtés és a

segítségnyújtás; A mentálhigiénés segítő kapcsolat sajátosságai és a megelőzés lehetőségei.

Makrotársadalmi jelenségek és folyamatok mentálhigiénés vetülete (16 óra)

A stúdium célja: A társadalmi és csoportfolyamatok főbb működési jellegzetességeinek megismertetése. A diszfunkcionális működésmódok és produktív szerveződések bemutatása, beavatkozási lehetőségek felvázolása. A stúdium szociológiai elemzésen keresztül kívánja bemutatni az ember és társadalmi környezetének viszonyát, pszichológiai, szociálpolitikai, történelemtudományi megközelítésekéből rátekintve az aktuális társadalmi folyamatokra, problémákra és a beavatkozások lehetséges módjaira. Célja továbbá betekinteni a politológia-tudomány fogalmainak, módszereinek és a magyar helyzet politológiai viszonyainak a rendszerébe.

A stúdium főbb témakörei: A csoportokról való lélektani tudás alakulása, a csoportok felosztása, csoportdinamika, csoportkohézió, csoportdöntések, csoportfejlődés, csoportvezetés.

A közösség fogalmának tartalomváltozásai, közösségépítés.

Munkahelyi mentálhigiéné, a 'mobbing' jelensége; Előítélet és radikalizmus; Médiahatás; Európai társadalmi folyamatok; Globalizáció; Humánökológiai modellek és problémák; Leszakadó társadalmi rétegek.

Szociálpolitikai beavatkozások; Szervezetfejlesztő beavatkozások; Kultúrák, vallások; Modell-személyiségek válasza.

Politikatudomány elméletei, kultúrája, rendszerei, intézményei, közpolitika.

Társadalmi értékek etikai és szociológiai megközelítése (6 óra)

A stúdium célja: A stúdium célja az értékészociológiai és etikai megközelítések mentálhigiénés szintetizálása. Szociológiai megközelítésben az értékek azok, amelyekből az adott társadalom levezeti viselkedésszabályzó magatartásmintáit, normáit. A kor kultúrája azonban „szelektál” az egyes értékek közt – csak az érvényben levő értékekből lesznek normák (Dahrendorf) –, ami etikai dilemmákat vet fel, melyekbe betekintést nyújt a stúdium. Célja továbbá, hogy a mentálhigiénés munkába beépíthető értékészociológiai ismereteket közvetítsen a magyar társadalomra, illetve annak bizonyos rétegeire vonatkozóan.

A stúdium főbb témakörei: Bevezetés az értékpszichológiába. Értékek változása Európában és hazánkban. Az etikai elméletalkotás fő irányzatai és a hétköznapi etikai érvelés. A mentálhigiénés segítő kapcsolat természetéből fakadó speciális etikai dilemmák tárgyalása.

Társadalmi szocializáció mentálhigiénés megközelítésben (10 óra)

A stúdium célja: A társadalmi szocializáció mentálhigiénés megközelítése nagy hangsúlyt helyez a primer prevencióra. Ebben a szemléletben a közösségek, a család, a gyermekvédelem, illetve az ezekkel foglalkozó intézmények kapnak különlegesen fontos szerepet. A stúdium ezek lehetőségeivel és a mai korban jelentkező kihívásaival foglalkozik. A stúdium célja továbbá a hallgatók megismertetése a rendszerszemlélet alapfogalmaival, a család működésének összetevőivel, a családokkal végzett mentálhigiénés szemléletű munka családterápiás megalapozásával és a segítés lehetőségeivel.

A stúdium főbb témakörei: A közösségi lélekvédelem mikro- és makroszintű összefüggéseinek bemutatása a hivatásokat leképező intézményrendszerek és csoportosulások szintjén (pedagógiai, szociális, egyházi, egészségügyi, családi, közösségi).

A család pszichológiai és szociológiai megközelítése. A család mint szupportív rendszer szabályozó és kontrollmechanizmusai; a szövetségre és a szerződésre épülő család. A házasság pszichológiai alapjai: szerelem, elköteleződés, hűség, intimitás; hatásai a házasság működésére. Szexuális abúzus a családban: az incestus pszichoszociális okai, az abúzus elkövetői, következményei, a szükséges beavatkozások. Családsegítés az alkoholproblémában érintett családok esetében. Speciális szükségletű családok. A család néhány fontos szociológiai összefüggésének kiemelése.

KÉSZSÉGFEJLESZŐ STÚDIUMOK

Segítő kapcsolat és szervezeti magatartás készségfejlesztő módszerei (39 óra)

A stúdium célja: Felkészülni a mentálhigiénés segítő kapcsolatra, megismerni elméleteit, módszereit, veszélyeit. Cél továbbá a szervezet és a

környezet közötti kapcsolat megismerése, a vezetői készségek (munkahelyi vezetőként, tanárként, orvosként, pedagógusként, segítőként) fejlesztése.

A stúdium fő témakörei: A segítség, önségítés elméletei, a proszociális magatartás és önkéntes segítség.

A mentálhigiénés segítő kapcsolat, pszichoterápiás segítő kapcsolat, lelkipozítói kapcsolat, szupervizori kapcsolat.

A direktív és nondirektív segítő kapcsolat: keretek, szociális rezonancia, érintődés, határtartás (beszélgetés-protokollok, esetmegbeszélések).

Szervezetkonzultáció, facilitáció, mediáció (problémahelyzetek, döntéshozatali helyzetek elemzése).

Segítő szindróma, stressz, kiégés, burn-out a segítő kapcsolatban; hatalommal való visszaélés, pszichoterror.

Terepmunka és projektmenedzsment (30 óra)

A stúdium célja: Megismerteti a hallgatókat a közösségi alapú megelőző programok tervezésének és kivitelezésének egyik legfontosabb módszerével, a "projektépítéssel"; a feladatorientált, problémaközpontú és menedzserszemléletű gondolkodás elsajátításával, a tömeges információk kezelésével felkészít a projektmenedzsmeri munkák elvégzésére.

A stúdium főbb témakörei: Egy mentálhigiénés akció megtervezésének és kivitelezésének főbb elemei: problémák definiálása, a várható akadályok beépítése a cselekvési alternatívába, a szolgáltatás konkrét társadalmi terepen történő működtetése, összehangolt team-munka a kezdetektől a befejezésig, továbbá a munka hatékonyságának értékelése. Gyakorlati, interaktív módszerek alkalmazásával felkészít a pályázatírásra az ötletkidolgozás – projekt-megfogalmazás – szakmai-pénzügyi lezárás folyamatán keresztül.

ÖNISMERETFEJLESZTŐ STÚDIUMOK

Hivatásszerep-fejlesztés (126 óra)

A stúdium célja: Már megtörtént vagy folyamatban levő, jórészt feldolgozatlan élmények jelenetszerű megjelenítése, újra átélése

pszichodramatikus módszerekkel, a csoport interaktív, támogató közreműködésével.

A stúdium témakörei: Az aktuális, csoportba behozott problémák, kérdések határozzák meg az adott témakört. Az érintett területek elsősorban a munka, a hivatás, továbbá a család, valamint a képzés itt és most helyzeteiből származnak.

Szociodramatikus társadalomismeret (9 óra)

A stúdium célja: A társadalmi érzékenység felkeltése a szociodráma alkalmazásával. A csoport mint egészséges működési alakzat: a csoport meghatározása, szereplehetőségek, az egészségesen működő csoport néhány ismérve, a csoportdinamika, a bűnbakképződés és az áldozatszerep.

A stúdium témaköre: A tömegek pszichológiája, a tömeggel való bánás.

TÁRSADALOMELEMZŐ, INTEGRÁLÓ ÉS HÁLÓZATFEJLESZTŐ STÚDIUMOK

Szervezeti struktúra elemzése (16 óra)

A stúdium célja: Adott szervezet működésének átláthatóvá tétele a szervezeti rendszerelemek felállításával. Megismertetni a hallgatókkal azokat a saját kompetenciáikon belüli lehetőségeket, amelyekkel hatékony intervenciókat fogantathatnak ahhoz, hogy problémamegoldási folyamatok kezdődhessenek.

A stúdium főbb témakörei: A probléma meghatározása; Szervezeti struktúra felállítása; Pozícióba helyezés; Belső képek kialakítása; Visszajelzés; Átrendeződés.

Tevékenységekísérés (18 óra)

A stúdium célja: A segítő hivatás napi gyakorlatának folyamatos, sok szempontú konzultálása, csoportszintű elemzése, különös tekintettel a szakterületen végzett munkára, valamint a hivatás gyakorlásával kapcsolatos nehézségekkel ("vakfoltok") és sikerekkel való foglalkozásra (a fölmerült problémák további feldolgozása a "saját élmény" csoportokban is

folytatódhat). A stúdium segíti a szakmai önismeret, a hivatásszemélyiség fejlődését. Rávilágít a segítő foglalkozásban dolgozók egyéni mentálhigiéniájának fontosságára. Fő hatótényezője a különböző hivatású, életkorú és világlátású heterogén hallgatói csoport.

A stúdium főbb témakörei: A stúdium lehetőséget ad a képzésen tanult ismeretek mindennapi gyakorlathoz kapcsolására. Elemzi a hallgatók alaphivatásának munkatevékenységeit és munkahelyi szerepeit.

Intenzív heti műhely (40 óra)

A stúdium célja: A hallgatók a képzés során egy alkalommal egyhetes, bentlakásos csoportfoglalkozáson vesznek részt. Ennek keretében segítő beszélgetés jegyzőkönyvekkel, valamint szervezetek problémahelyzeteinek elemzésével mélyítik el ismereteiket a segítő kapcsolat és szervezetfejlesztés területén, és foglalkoznak az "itt és most" csoporthelyzetben felmerülő kérdésekkel és problémákkal. A cél a hallgatók motivációs, tudás-, érdeklődési, ismeret-, készség- és tapasztalati szintjének, illetve a képzés témáinak, koncepciójának, módszereinek átdolgozása. Az évfolyam kohéziójának növelése, a bizalmi szint emelése, a közös egyhetes élmény segítségével a személyes motiváltság növelése a munka elmélyítése érdekében.

A stúdium főbb témakörei: Több alkalomból álló segítő kapcsolattal és az ahhoz szorosan kapcsolódó kompetenciákkal és keretfeltételekkel való csoportos foglalkozás. Esetkísérések csoportos foglalkozás keretében az elméleti tudás növelése és a készségfejlesztés érdekében.

Mentálhigiéniás jelenségek multidiszciplináris vizsgálata (12 óra)

A stúdium célja: A stúdium a tanultak élményközpontú feldolgozására szolgál. Eszköze a filmművészet. A bemutatott filmek témája szoros kapcsolatban van a képzés stúdiumain futó témákkal.

A stúdium témakörei: A művészeti alkotás (film) megtekintése után lehetőség nyílik a kiváltott érzések, felidéződő élmények megbeszélésére. A művészi alkotások bemutatását ugyanis kiscsoportban történő megbeszélésük követi, összefüggésbe hozva az élményanyagot a tanult ismeretekkel, más stúdiumok ismereteivel. A hallgatói és oktatói összetétel magában rejtja a multidiszciplináris megközelítést.

Kutatásmódszertan (4 óra)

A stúdium célja: A záródolgozat megírásához nyújtott segítség: témakeresés, kutatási terv készítése, megfelelő módszer kiválasztása, technikai útmutatás.

A stúdium témakörei:A kurzus megismerteti a társadalomkutatás legfontosabb módszereivel. A hallgatók a záródolgozat elkészítéséhez személyes konzultációt vehetnek igénybe konzulensükkel.

Hálózatfejlesztés (6 óra)

A stúdium célja: Konkrét programok tervezését indítja el a szervezethez szükséges módszereivel. A stúdium célja a végzett mentálhigiénés szakemberek együttműködésének ösztönzése a képzés lezárása után is.

A stúdium témakörei: Együttműködések kezdeti lépéseinek megtervezése. Szakmai, regionális, közös érdekeken alapuló kezdeményezések, elgondolások kidolgozása.

1. számú melléklet: Félévenkénti óraszámok

Stúdiumok	Össz óraszám	I.	II.	III	IV.	Számonkérés módja	Kredit
Mentálhigiénés alapismeretek	9	3	6			kollokvium	3
Vezetési és szervezettefejlesztési ismeretek szervezetszociológiai és mentálhigiénés megközelítésben	21			12	9	kollokvium	3
Az egyén pszichoszociális és spirituális fejlődése	24			10	14	kollokvium	6
Krízisintervenció, gyászfeldolgozás és a lelki működés zavarai	20	10	10			kollokvium	6
Makrotársadalmi jelenségek és folyamatok mentálhigiénés vetülete	16		6	10		kollokvium	6
Társadalmi értékek etikai és szociológiai megközelítése	6	6				aláírás	0
Társadalmi szocializáció mentálhigiénés megközelítésben	10	6	4			kollokvium	3
Készségfejlesztő stúdiumok							
A segítő kapcsolat és a szervezeti magatartás készségfejlesztő módszerei	39	21	18			gyakorlati jegy	10
Terepmunka és projektmenedzsment	30			18	12	gyakorlati jegy	8
Önismeretfejlesztő stúdiumok							
Hivatásszerep-fejlesztés	126	35	35	28	28	gyakorlati jegy	28
Szociodramatikus társadalomismeret	9			9		aláírás	0

Társadalmelemző, integráló és hálózatépítő stúdiumok								
	Szervezeti struktúra elemzése	16			8	8	aláírás	0
	Tevékenységek kiséres	18	9	9			gyakorlati jegy	6
	Intenzív heti műhely	40					gyakorlati jegy	13
	Mentálhigiénés jelenségek multidiszciplináris vizsgálata	12	3	3	3	3	aláírás	0
	Kutatásmódszertan	4		4			aláírás	0
	Hálózatfejlesztés	6	3			3	aláírás	0
Összevont szigorlat:								
	'Vezetési és szervezetfejlesztési ismeretek szervezetszociológiai és mentálhigiénés megközelítésben'; 'Az egyén pszichoszociális fejlődése'; 'Krisisintervenció, gyászfeldolgozás és a lelki működés zavarai'; 'Makrotársadalmi jelenségek és folyamatok mentálhigiénés vetülete' stúdiumokból							8
Záródolgozat								20
	Összesen	406	96	95	98	77		120